

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра суспільних дисциплін

07/10-68М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Психофізіологія»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Психологія»
спеціальності 053 «Психологія»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 1
від 03.09.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психофізіологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Мерецька І. В., Шпак С. Г. Рівне : НУВГП, 2025. 44 с.

Укладачі:

Мерецька Ірина Володимирівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри медико-біологічних дисциплін Інституту охорони здоров'я НУВГП;

Шпак С. Г., кандидат психологічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ННІЕМ НУВГП.

Відповідальний за випуск: Сокаль В. А., кандидат пед. наук, в.о. завідувача кафедри суспільних дисциплін ННІЕМ НУВГП.

Керівник групи забезпечення спеціальності 053 «Психологія» Шпак С. Г.

Попередня версія методичних вказівок: 07-03-393М

© І. В. Мерецька,

С. Г. Шпак, 2025

© НУВГП, 2025

Вступ

Метою вивчення дисципліни «Психофізіологія» є формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій системи загальної психологічної підготовки в сфері психофізіології. Засвоєння студентами знань про основні закономірності фізіологічних основ складних психічних процесів: мотивів і потреб, відчуття і сприйняття, уваги і пам'яті, а також складних форм мовних та інтелектуальних актів. В процесі викладання дисципліни передбачається з'ясування теоретико-прикладних аспектів психофізіології.

Завданнями курсу є:

- ознайомлення студентів із досить складними нейрофізіологічними аспектами психічних станів людини;
- оволодіння методиками цілеспрямованої дії на механізм окремих психічних станів (виховання пам'яті, уваги, контролю емоційного стану, сенсорного сприйняття тощо);
- з'ясування структури взаємодії суб'єкту із оточуючим середовищем, використовуючи досягнення фізіологічних та психологічних дисциплін; співставленні біологічного та соціального аспекту при будь-якому виховному впливі на людину;
- ознайомлення із науково-обґрунтованими методиками оцінки психофізіологічних властивостей (нервово-емоційна стійкість, працездатність), індивідуальних властивостей основних нервових процесів, їх рухомості і врівноваженості, необхідних для професійної діяльності психолога-практика.

Вивчення дисципліни «Психофізіологія» спрямовано на формування таких компетенцій:

Інтегральна: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері психофізіології, що передбачає надання

психологічної допомоги клієнтам методами психокорекційного та психопрофілактичного впливу.

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності: здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків, здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження, здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації, здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову), здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту, здатність дотримуватися норм професійної етики, здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Очікувані результати навчання: аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань, здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій,

обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги, формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження, формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

В результаті освоєння дисципліни студент повинен

знати:

- функції, види, мету і завдання психофізіології;
- основні категорії, методи та принципи, методи дослідження в психофізіології;
- становлення та розвиток психофізіології в історії зарубіжної та вітчизняної психології;
- основні принципи дослідження психічних процесів та їх вплив на діяльність людини;
- характерні особливості перебігу психічних процесів;
- особливості індивідуально-типологічних характеристик особи.

вміти:

- самостійно вивчати та аналізувати психологічну літературу;
- володіти навичками проведення психологічного обстеження та практичної обробки його результатів;
- організовувати певні психофізіологічні дослідження, реалізуючи принцип диференційованого підходу;
- упроваджувати сучасні технології до дослідження психофізіологічних особливостей особистості.

2. Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст дисципліни реалізується опануванням трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка фіксованих виступів, підготовка до семінарських занять.

Для розуміння студентами змісту курсу, системи семінарських занять та самостійного вивчення, форми підсумкового контролю вказівки містять програму навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять, теми самостійної роботи та вимоги до звіту про її виконання, індивідуальні завдання, питання до модульного контролю, рекомендовану (базову, допоміжну) літературу, інформаційні ресурси.

Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, вид семінарського заняття, методи, які будуть застосовуватись в процесі проведення семінару, мотивацію навчання, мету, актуалізацію опорних знань, план, основні поняття, зміст узагальнення вивченого, завдання для підготовки до семінарського заняття, контрольні запитання до теми та літературу з вказівкою сторінок вивчення відповідної теми.

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, студентам пропонується опрацювання конспекту лекції, рекомендованої літератури та контрольні запитання.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Психофізіологія як наука

1. Предмет, завдання, головні поняття і положення психофізіології

Опис теми: Психофізіологія як наука. Розвиток психофізіології стародавнього світу. Психофізіологія в середньовіччі. Розвиток психофізіології у ХХ столітті. Розвиток вітчизняної психофізіології. Діяльність І.П. Павлова про умовні рефлекси. Праці І.М. Сеченова про рефлекторну діяльність головного мозку.

2. Методи дослідження в психофізіології

Опис теми: Електромагнітні методи психофізіологічних досліджень: електроенцефалографія, електроокулографія, електроміографія, електрокардіографія, магнітоенцефалографія, позитронно-емісійна томографія), ядерна магнітна резонансна томографія мозку (ЯМРТ).

3. Мозок загальні відомості. Нейрон. Будова і властивості

Опис теми: Будова та функції нервової системи. Головний мозок (Довгастий мозок. Задній мозок. Середній мозок. Проміжний мозок. Півкулі великого мозку). Будова та функції спинного мозку. Нейрон, його будова і функції, розмір і форма. Класифікація нейронів. Синапси. Електрична збудливість.

4-5. Будова і функції аналізаторних систем

Опис теми: Загальна будова і функції аналізаторних систем. Будова та функції органів слуху. Орган відчуття рівноваги. Будова та функції органів зору. Будова та функції органів нюху і смаку. Шкірна рецепція. Больова рецепція. Рухлива чутлива система. Пропріорецепція.

6. Передача та переробка сенсорних сигналів

Опис теми: Основні функції сенсорної системи. Сенсорна рецепція. Загальні механізми збудження рецепторів. Знаходження і розрізнення сигналів. Абсолютна і диференційна чутливість сенсорної системи. Сенсорні пороги. Передача і перетворення сигналів. Сенсорна адаптація. Кодування інформації. Детектування сигналів. Впізнання образів. Взаємодія сенсорних систем. Механізм переробки інформації у сенсорній системі.

Змістовий модуль 2. Психофізіологія психічних процесів

7. Психофізіологія сприйняття і мислення

Опис теми: Поняття сприйняття. Відчуття. Фізіологічне підґрунтя сприйняття. Методи дослідження сприйняття. Види та форми мислення. Психофізіологічні процеси мислення. Психофізіологічний підхід до інтелекту. Психофізіологічні аспекти прийняття рішення. Хронометрія розумовій діяльності.

8. Психофізіологія пам'яті

Опис теми: Види і форми пам'яті. Енграма. Механізми пам'яті. Концепція тимчасової організації пам'яті. Нейрофізіологічні методи дослідження. Порушення процесів пам'яті.

9. Психофізіологія уваги

Опис теми: Увага як динамічна характеристика протікання пізнавальної діяльності. Функції уваги. Види уваги. Властивості уваги. Модель фільтра (модель Д. Бродмента, модель А. Трейсмана, модель Дж. Дойч і Д. Дойч). Проблема уваги в традиційній фізіології.

10. Психофізіологія емоцій

Опис теми: Емоції. Класифікація емоцій. Психологічна функція почуттів. Види емоційних станів.

Фізіологічне підґрунтя емоцій. Структурна організація і регуляція емоцій. Теорії емоцій (Центральна теорія емоцій У. Кеннона. Еволюційна теорія походження емоцій Ч. Дарвіна. Соматична теорія емоцій Джемса-Ланге. Психоаналітична концепція З. Фрейда. Адаптаційна теорія Р. Плутчека. Потребо-інформаційна теорія П.В. Симонова). Функції емоцій.

11. Вища нервова діяльність. Умовні рефлексії

Опис теми: Вища нервова діяльність. Інстинкт. Безумовні рефлексії. Умовні рефлексії. Класифікація умовних рефлексіїв. І.П. Павлов і його вчення. Механізм утворення умовних рефлексіїв. Біологічне значення умовних рефлексіїв. Умовно-рефлекторна діяльність людини.

12. Психофізіологічна характеристика ВВД людини

Опис теми: Основи типології вищої нервової діяльності. Види темпераменту. Властивості нервових процесів. Типи вищої нервової діяльності. Чинники визначення типу ВВД людини. Властивості темпераменту. Структура характеру. Риси характеру та акцентуації. Дві сигнальні системи людини. Центри мови. Типологія І.П. Павлова у залежності від співвідношення між сигнальними системами.

Вивчення курсу передбачає проведення лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, самостійну роботу студентів, використання різних форм контролю рівня знань студентів (виконання контрольних та творчих робіт, захист рефератів, співбесіда з окремих тем (питань теми), вибір адекватних методик для проведення дослідної роботи з дітьми різного віку, проведення атестації, заліку).

Велика увага приділяється розвитку наукового творчого мислення студентів, чому сприяють завдання для самостійної роботи.

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1. Предмет, завдання, головні поняття і положення психофізіології	2	-
2.	Тема 2. Методи дослідження в психофізіології	2	-
3.	Тема 3. Мозок загальні відомості. Нейрон. Будова і властивості	2	2
4.	Тема 4-5. Будова і функції аналізаторних систем	4	2
5.	Тема 6. Передача та переробка сенсорних сигналів	2	-
6.	Тема 7. Психофізіологія сприйняття і мислення	2	2
7.	Тема 8. Психофізіологія пам'яті	2	2
8.	Тема 9. Психофізіологія уваги	2	-
9.	Тема 10. Психофізіологія емоцій	2	-
10.	Тема 11. Вища нервова діяльність. Умовні рефлекси	2	2
11.	Тема 12. Психофізіологічна характеристика ВНД людини	2	-
	Разом	24	10

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: *Предмет, завдання, головні поняття і положення психофізіології*

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічна дискусія, самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: *знати* стан розвитку психофізіології як науки, розвиток психофізіології у різні епохи людства.

вміти охарактеризувати стан розвитку психофізіології як науки, розвиток психофізіології у різні епохи людства.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Предмет, завдання, головні поняття і положення психофізіології».

План

1. Психофізіологія як наука.
2. Розвиток психофізіології стародавнього світу.
3. Психофізіологія в середньовіччі.
4. Розвиток психофізіології у ХХ столітті.
5. Розвиток вітчизняної психофізіології.
6. Діяльність І.П. Павлова, вчення про умовні рефлекси.
7. Праці І.М. Сеченова про рефлекторну діяльність головного мозку.

Основні поняття: анатомія, фізіологія, психофізіологія, рефлекси головного мозку, умовні рефлекси, вища нервова діяльність.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Визначте поняття «анатомія», «фізіологія», «психофізіологія».
2. Проаналізуйте розвиток психофізіології стародавнього світу.
3. Охарактеризуйте розвиток психофізіології в середньовіччі.
4. Проаналізуйте розвиток психофізіології у XX столітті.
5. Охарактеризуйте розвиток вітчизняної психофізіології.
6. Визначте особливості діяльності І.П. Павлова, вчення про умовні рефлекси.
7. Проаналізуйте праці І.М. Сеченова про рефлекторну діяльність головного мозку.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАїД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 2

Тема: *Методи дослідження в психофізіології*

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості методи дослідження в психофізіології.

вміти охарактеризувати особливості методи дослідження в психофізіології.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Методи дослідження в психофізіології».

План

1. Види психофізіологічних досліджень
2. Методи електрофізіологічних досліджень
3. Методи магнітофізіологічних досліджень
4. Методи рентгенологічних досліджень

Основні поняття: Електроенцефалографія; Електроокулографія; Електроміографія; Електрокардіографія; Магнітоенцефалографія; Позитронно-емісійна томографія; Ядерна магнітна резонансна томографія (ЯМР), рентгенологічні методи дослідження.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте загальну характеристику видів психофізіологічних досліджень.
1. Охарактеризуйте терміни: Електроенцефалографія; Електроокулографія; Електроміографія; Електрокардіографія.
2. Проаналізуйте особливості застосування методів електрофізіологічних досліджень.
3. Охарактеризуйте терміни: Магнітоенцефалографія; Позитронно-емісійна томографія; Ядерна магнітна резонансна томографія (ЯМР).
4. Проаналізуйте особливості застосування методів магнітофізіологічних досліджень.
5. Охарактеризуйте особливості застосування рентгенологічних методів дослідження.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАїД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 3

Тема: *Мозок загальні відомості. Нейрон. Будова і властивості*

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості будови та функцій нервової системи, будову головного та спинного мозку, будова та функції вегетативної нервової системи, будову нейрону, його функцій.

вміти охарактеризувати особливості будови та функцій нервової системи.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Мозок загальні відомості. Нейрон. Будова і властивості».

План

1. Будова та функції нервової системи.
2. Головний мозок (Довгастий мозок. Задній мозок. Середній мозок. Проміжний мозок).
3. Півкулі великого мозку.
4. Будова та функції спинного мозку.
5. Будова та функції вегетативної нервової системи.
6. Нейрон, його будова і функції, розмір і форма.
7. Класифікація нейронів. Синапси. Електрична

збудливість.

Основні поняття: Таламус; Гіпоталамус; Ретикулярна формація; Гіпофіз; Епіфіз; Спинномозковий вузол; Рефлекторні центри; Нейрон; Аксон; Дендрит; Синапс; Глія; Електрична збудливість; Пейсмекерні потенціали.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте загальну характеристику будови та функцій нервової системи.
2. Охарактеризуйте особливості будови та функцій головного мозку (Довгастий мозок. Задній мозок. Середній мозок. Проміжний мозок).
3. Проаналізуйте особливості будови та функцій спинного мозку.
4. Охарактеризуйте особливості будови та функції вегетативної нервової системи.
5. Проаналізуйте поняття «нейрон», його будову і функції, розмір і форма.
6. Охарактеризуйте класифікацію нейронів та синапсів.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.

2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія : навчальний посібник. Львів : «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 4

Тема: *Будова і функції аналізаторних систем*

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості будови і функцій аналізаторних систем.

вміти охарактеризувати особливості будови і функцій аналізаторних систем.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Будова і функції аналізаторних систем».

План

1. Загальна будова і функції аналізаторних систем.
2. Будова та функції органів слуху. Орган відчуття рівноваги.
3. Будова та функції органів зору.

Основні поняття: Сигнал; Аналізатор; Абсолютна слухова чутливість; Фізіологічна гучність; Гострота зору;

Далекозорість; Короткозорість; Дальтонізм.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте терміни: «сигнал»; «аналізатор»; «сенсорна перцепція».
2. Проаналізуйте загальні характеристики будови і функцій аналізаторних систем.
3. Визначіть загальну будову та функції органів слуху та відчуття рівноваги.
4. Охарактеризуйте особливості будови та функцій органів зору.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.

5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 5

Тема: *Будова і функції аналізаторних систем*

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості будови і функцій аналізаторних систем.

вміти охарактеризувати особливості будови і функцій аналізаторних систем.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Будова і функції аналізаторних систем».

План

1. Будова та функції органів нюху і смаку.
2. Шкірна рецепція.
3. Больова рецепція.
4. Рухлива чутлива система. Пропріорецепція.

Основні поняття: Вісцеральна чутливість; Тільця Гольджі; Тільця Маццоні; Тільця Руффіні; Тільця Фатер-Пачіні; Пропріорецепція.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте особливості будови та функцій органів нюху і смаку.
2. Охарактеризуйте особливості шкірної та больової рецепції.
3. Охарактеризуйте особливості рухливої чутлива системи та пропріорецепції.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ: Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 6

Тема: *«Передача та переробка сенсорних сигналів»*

Вид заняття: семінар–практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* основні функції сенсорної системи, загальні механізми збудження рецепторів, знаходження і розрізнення сигналів та особливості взаємодії сенсорних систем.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Передача та переробка сенсорних сигналів».

План

1. Основні функції сенсорної системи.
2. Сенсорна рецепція. Загальні механізми збудження рецепторів.
3. Знаходження і розрізнення сигналів.
4. Абсолютна і диференційна чутливість сенсорної системи. Сенсорні пороги.
5. Передача і перетворення сигналів. Сенсорна адаптація. Кодування інформації. Детектування сигналів. Впізнання образів.
6. Взаємодія сенсорних систем.
7. Механізм переробки інформації у сенсорній системі.

Основні поняття: Сенсорні сигнали; Сенсорна рецепція; Кодування; Детектування; Сенсорна адаптація; Нервова мережа.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте основні функції сенсорних систем.

2. Проаналізуйте поняття «сенсорна рецепція» та визначте загальні механізми збудження рецепторів.
3. Охарактеризуйте особливості абсолютної і диференційної чутливості сенсорної системи.
4. Проаналізуйте поняття «сенсорні пороги. фактори».
5. Охарактеризуйте процеси передачі і перетворення сигналів.
6. Дайте визначення поняттям: «сенсорна адаптація», «кодування інформації», «детектування сигналів», «впізнання образів».
7. Опишіть особливості взаємодії сенсорних систем.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія : навчальний посібник. Львів : «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 7

Тема: Психофізіологія сприйняття і мислення

Вид заняття: семінар–практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: *знати* основні психофізіологічні особливості процесів сприйняття та мислення.

вміти охарактеризувати основні психофізіологічні особливості процесів сприйняття та мислення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Психофізіологія сприйняття і мислення».

План

1. Поняття «відчуття» та «сприйняття».
2. Фізіологічне підґрунтя сприйняття.
3. Методи дослідження сприйняття.
4. Види та форми мислення.
5. Психофізіологічні процеси мислення.
6. Психофізіологічний підхід до інтелекту.
7. Психофізіологічні аспекти прийняття рішення.
8. Хронометрія розумовій діяльності.

Основні поняття: Відчуття; Сприйняття; Чуттєвий образ; Патерни; Частотно-амплітудні параметри ЕЕГ; Екзогенні та ендогенні компоненти ухваленням перцептивного рішення; Хронометрія розумовій діяльності; Часова ефективність; Нейрональна ефективність.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши

конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Опишіть поняття «відчуття» та «сприйняття».
2. Охарактеризуйте фізіологічне підґрунтя сприйняття.
3. Визначте методи дослідження сприйняття.
4. Опишіть види та форми мислення.
5. Розкрийте суть психофізіологічних процесів мислення та інтелекту.
6. Охарактеризуйте психофізіологічні аспекти прийняття рішення.
7. Опишіть особливості хронометрії розумовій діяльності.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія : навчальний посібник. Львів : «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 8

Тема: *Психофізіологія пам'яті*

Вид заняття: семінар-практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* види і форми пам'яті, енграма. Механізми пам'яті. Концепція тимчасової організації пам'яті. Нейрофізіологічні методи дослідження. Порушення процесів пам'яті.

вміти охарактеризувати основні процеси пам'яті.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Психофізіологія пам'яті».

План

1. Види і форми пам'яті. Енграма.
2. Механізми пам'яті. Концепція тимчасової організації пам'яті.
3. Нейрофізіологічні методи дослідження пам'яті.
4. Порушення процесів пам'яті.

Основні поняття: Енграма; Короткочасна пам'ять; Довготривала пам'ять; Реверберація; Консолідація; Амнезія. Механізми пам'яті.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте види і форми пам'яті. Енграма.

2. Проаналізуйте стратегію використання у викладанні технології «Диференційованої інструкції»
3. Проаналізуйте механізми пам'яті та концепцію тимчасової організації пам'яті.
4. Охарактеризуйте використання нейрофізіологічних методів дослідження пам'яті.
5. Опишіть сновні порушення процесів пам'яті.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ: Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 9

Тема: *Психофізіологія уваги*

Вид заняття: семінар-практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* особливості психофізіологічні особливості уваги.

вміти охарактеризувати особливості психофізіологічні особливості уваги.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Психофізіологія уваги».

План

1. Увага як динамічна характеристика протікання пізнавальної діяльності.
2. Функції уваги. Види уваги. Властивості уваги.
3. Модель фільтра (модель Д. Бродмента, модель А. Трейсмана, модель Дж. Дойч і Д. Дойч).
4. Проблема уваги в традиційній фізіології.

Основні поняття: Увага; Модель фільтра; Мимовільна увага; Довільна увага. Післядовільна увага.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Опишіть особливості протікання пізнавальної діяльності за допомогою уваги.
2. Проаналізуйте функції уваги, види та властивості уваги.
3. Проаналізуйте моделі фільтрів уваги.
4. Охарактеризуйте проблему уваги в традиційній фізіології.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАїД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія : навчальний посібник. Львів : «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 10

Тема: *Психофізіологія емоцій*

Вид заняття: семінар-практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* особливості психофізіології протікання емоційних процесів.

вміти охарактеризувати психофізіологію протікання емоційних процесів.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Психофізіологія емоцій».

План

1. Емоції. Класифікація емоцій.
2. Психологічна функція почуттів. Види емоційних станів.

3. Фізіологічне підґрунтя емоцій. Структурна організація і регуляція емоцій.

4. Теорії емоцій:

Центральна теорія емоцій У. Кеннона.

Еволюційна теорія походження емоцій Ч. Дарвіна.

Соматична теорія емоцій Джемса-Ланге.

Психоаналітична концепція З. Фрейда.

Адаптаційна теорія Р. Плутчека.

Потребо-інформаційна теорія П.В. Симонова.

5. Функції емоцій

Основні поняття: Емоція; Емоційний стрес; Емоційне переживання; Емоційне вираження; Задоволення, активність, контроль; Підкріплююча функція; Переключаюча функція; Компенсаторно-заміщувальна функція; Комунікативна функція.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Опишіть поняття «емоції», визначте класифікацію емоцій.
2. Проаналізуйте психологічну функцію почуттів та види емоційних станів.
3. Проаналізуйте фізіологічне підґрунтя емоцій та структурну організацію і регуляцію емоцій.
4. Охарактеризуйте теорії емоцій.

5. Опишіть функції емоцій.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія : навчальний посібник. Львів : «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 11

Тема: *Вища нервова діяльність. Умовні рефлекси*

Вид заняття: семінар-практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* особливості вищої нервової діяльності та умовних рефлексів.

вміти охарактеризувати особливості вищої нервової діяльності та умовних рефлексів.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Вища нервова діяльність. Умовні рефлекси».

План

1. Вища нервова діяльність.
2. Інстинкт. Безумовні рефлекси.
3. Умовні рефлекси. Класифікація умовних рефлексів.
4. І.П. Павлов і його вчення.
5. Механізм утворення умовних рефлексів. Біологічне значення умовних рефлексів.
6. Умовно-рефлекторна діяльність людини.

Основні поняття: Темперамент; Тип нервової системи; Врівноваженість; Рухливість; Екстраверт; Інтроверт; Дві сигнальні системи; Центри мови; Центр Брока; Центр Верніке.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте поняття «вища нервова діяльність».
2. Опишіть особливості інстинктів та безумовних рефлексів.
3. Опишіть особливості формування умовних рефлексів.
4. Проаналізуйте вчення І.П. Павлова про умовні рефлекси.
5. Проаналізуйте механізми утворення умовних рефлексів.

6. Охарактеризуйте особливості умовно-рефлекторної діяльності людини.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАїД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ: Вища шк., 2017. 390 с.

Семінарське заняття № 11

Тема: *Психофізіологічна характеристика ВНД людини*

Вид заняття: семінар-практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* особливості типології вищої нервової діяльності, характеру та темпераменту.

вміти охарактеризувати особливості типології вищої нервової діяльності, характеру та темпераменту.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Психофізіологічна характеристика ВНД людини».

План

1. Основи типології вищої нервової діяльності.
2. Види темпераменту. Властивості нервових процесів.
3. Типи вищої нервової діяльності. Чинники визначення типу ВНД людини.
4. Типи та властивості темпераменту.
5. Структура характеру.
6. Риси характеру та акцентуації.
7. Дві сигнальні системи людини. Центри мови.
8. Типологія І.П. Павлова у залежності від співвідношення між сигнальними системами.

Основні поняття: Темперамент; Тип нервової системи; Врівноваженість; Рухливість; Екстраверт; Інтроверт; Дві сигнальні системи; Центри мови; Центр Брока; Центр Верніке.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Опишіть особливості типології вищої нервової діяльності.
2. Проаналізуйте чинники визначення типу ВНД людини.
3. Проаналізуйте основні типи та властивості темпераменту.

4. Охарактеризуйте структуру характеру.
5. Опишіть риси характеру та акцентуації.
6. Проаналізуйте теорію про дві сигнальні системи людини та центри мови.
7. Охарактеризуйте типологію І.П. Павлова у залежності від співвідношення між сигнальними системами.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Список рекомендованих джерел

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія : навчальний посібник. Львів : «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1. Предмет, завдання, головні поняття і положення психофізіології	6	9
2.	Тема 2. Методи дослідження в психофізіології	6	9
3.	Тема 3. Мозок загальні відомості. Нейрон. Будова і властивості	6	9
4.	Тема 4-5. Будова і функції аналізаторних систем	12	18
5.	Тема 6. Передача та переробка сенсорних сигналів	6	9
6.	Тема 7. Психофізіологія сприйняття і мислення	6	9
7.	Тема 8. Психофізіологія пам'яті	6	9
8.	Тема 9. Психофізіологія уваги	6	9
9.	Тема 10. Психофізіологія емоцій	6	9
10.	Тема 11. Вища нервова діяльність. Умовні рефлекси	6	9
11.	Тема 12. Психофізіологічна характеристика ВНД людини	6	9
	Разом	72	108

Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни «Психофізіологія» є складання письмового звіту за темами, вказаними в п. 6.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, обумовлені студентом і викладачем.

Види самостійної роботи:

1. Захист звіту про самостійну роботу
2. Презентація наукового фільму.
3. Презентація першоджерел.
4. Презентація наукової статті.
5. Написання наукової статті для публікації.
6. Підготовка виступу на студентській конференції.

7. Питання до підсумкового контролю з дисципліни «Психофізіологія»

1. Психофізіологія як наука.
2. Розвиток психофізіології стародавнього світу.
3. Психофізіологія в середньовіччі.
4. Розвиток психофізіології у XX столітті.
5. Розвиток вітчизняної психофізіології.
6. Діяльність І.П. Павлова, вчення про умовні рефлекси.
7. Праці І.М. Сеченова про рефлекторну діяльність головного мозку.
8. Види психофізіологічних досліджень
9. Методи електрофізіологічних досліджень
10. Методи магнітофізіологічних досліджень
11. Методи рентгенологічних досліджень
12. Будова та функції нервової системи.
13. Головний мозок (Довгастий мозок. Задній мозок. Середній мозок. Проміжний мозок).
14. Півкулі великого мозку.
15. Будова та функції спинного мозку.
16. Будова та функції вегетативної нервової системи.

17. Нейрон, його будова і функції, розмір і форма.
18. Класифікація нейронів. Синапси. Електрична збудливість.
19. Загальна будова і функції аналізаторних систем.
20. Будова та функції органів слуху. Орган відчуття рівноваги.
21. Будова та функції органів зору.
22. Будова та функції органів нюху і смаку.
23. Шкірна рецепція.
24. Больова рецепція.
25. Рухлива чутлива система. Пропріорецепція.
26. Основні функції сенсорної системи.
27. Сенсорна рецепція. Загальні механізми збудження рецепторів.
28. Знаходження і розрізнення сигналів.
29. Абсолютна і диференційна чутливість сенсорної системи. Сенсорні пороги.
30. Передача і перетворення сигналів. Сенсорна адаптація. Кодування інформації. Детектування сигналів. Впізнання образів.
31. Взаємодія сенсорних систем.
32. Механізм переробки інформації у сенсорній системі.
33. Поняття «відчуття» та «сприйняття».
34. Фізіологічне підґрунтя сприйняття.
35. Методи дослідження сприйняття.
36. Види та форми мислення.
37. Психофізіологічні процеси мислення.
38. Психофізіологічний підхід до інтелекту.
39. Психофізіологічні аспекти прийняття рішення.
40. Хронометрія розумовій діяльності.
41. Види і форми пам'яті. Енграма.
42. Механізми пам'яті. Концепція тимчасової організації пам'яті.

43. Нейрофізіологічні методи дослідження пам'яті.
44. Порушення процесів пам'яті.
45. Увага як динамічна характеристика протікання пізнавальної діяльності.
46. Функції уваги. Види уваги. Властивості уваги.
47. Модель фільтра (модель Д. Бродмента, модель А. Трейсмана, модель Дж. Дойч і Д. Дойч).
48. Проблема уваги в традиційній фізіології.
49. Емоції. Класифікація емоцій.
50. Психологічна функція почуттів.
51. Види емоційних станів.
52. Фізіологічне підґрунтя емоцій.
53. Структурна організація і регуляція емоцій.
54. Теорії емоцій
55. Центральна теорія емоцій У. Кеннона.
56. Еволюційна теорія походження емоцій Ч. Дарвіна.
57. Соматична теорія емоцій Джемса-Ланге.
58. Психоаналітична концепція З. Фрейда.
59. Адаптаційна теорія Р. Плутчека.
60. Потребо-інформаційна теорія П.В. Симонова.
61. Функції емоцій
62. Вища нервова діяльність.
63. Інстинкт. Безумовні рефлекси.
64. Умовні рефлекси. Класифікація умовних рефлексів.
65. І.П. Павлов і його вчення.
66. Механізм утворення умовних рефлексів.
67. Біологічне значення умовних рефлексів.
68. Умовно-рефлекторна діяльність людини.
69. Основи типології вищої нервової діяльності.
70. Види темпераменту. Властивості нервових процесів.
71. Типи вищої нервової діяльності. Чинники визначення типу ВНД людини.
72. Типи та властивості темпераменту.

- 73. Структура характеру.
- 74. Риси характеру та акцентуації.
- 75. Дві сигнальні системи людини. Центри мови.
- 76. Типологія І.П. Павлова у залежності від співвідношення між сигнальними системами.

**Шкала оцінювання навчальних досягнень
студентів**

Види занять	Бали
1. Поточна складова оцінювання	
1.1. Предмет, завдання, головні поняття і положення психофізіології	3
1.2. Методи дослідження в психофізіології	4
1.3. Мозок загальні відомості. Нейрон. Будова і властивості	4
1.4. Будова і функції аналізаторних систем	6
1.5. Передача та переробка сенсорних сигналів	4
1.6. Психофізіологія сприйняття і мислення	4
1.7. Психофізіологія пам'яті	4
1.8. Психофізіологія уваги	4
1.9. Психофізіологія емоцій	4
1.10. Вища нервова діяльність. Умовні рефлекси	4
1.11. Психофізіологічна характеристика ВНД людини	4
1.12. Самостійна робота	15
Всього поточна складова оцінювання:	60
2. Підсумкова складова оцінювання	
2.1. Модульний контроль №1	20
2.2. Модульний контроль №2	20
Всього підсумкова складова оцінювання:	40
Разом:	100

Сума балів за всі форми навчальної діяльності

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Для залік
90 – 100	зараховано
82 – 89	
74 – 81	
64 – 73	
60 – 63	
35 – 59	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Список використаних та рекомендованих джерел

Базові

1. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: УАІД «Рада», 2022. 327 с.
2. Кабашнюк В. О., Гаврилькевич В. К. Психофізіологія : навчальний посібник. Львів : «Новий Світ- 2000», 2024. 200 с.
3. Коляда Н. В. Психофізіологія: конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 264 с.
4. Лісовенко А. Ф., Бедан В. Б. Психофізіологія : практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології). Одеса : Фенікс, 2021. 75 с.
5. Марченко П. Д., Чайченко Г. М. Фізіологія вищої нервової діяльності. Київ : Вища шк., 2017. 390 с.

Додаткові

1. Грибенюк Г. С. Практикум-завдання з дисципліни «Психофізіологія». Черкаси : ЧПБ, 2024. 30 с.
2. Грибенюк Г. С. Методичні вказівки з організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психофізіологія». Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2024. 58 с.
3. Григус І. М., Нагорна О. Б. Основи фізичної терапії : навчальний посібник. Херсон : Олді+, 2022. 150 с.
4. Григус І. М., Романишин М. Я. Перша медична допомога : підручник (Гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/11-8097 від 28.05.12 р.). Львів : Новий Світ-2000, 2017. 176 с.
5. Маруненко І. М., Неведомська Є. О., Волковська Г. І. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 182 с.
6. Мозгова Г. П. Психосоматика та психологія здоров'я: комплекс робочих навчальних програм. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 427 с.
7. Шпак С. Г. 07-03-127S Силабус навчальної дисципліни «Психофізіологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Шпак С. Г. Рівне : НУВГП, 2023. 15 с.
8. Шпак С. Г. 07-10-88S Силабус навчальної дисципліни «Психофізіологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Шпак С. Г. Рівне : НУВГП, 2025. 11 с.
9. Шпак С. Г. 07-03-393 Методичні вказівки до семінарських занять з навчальної дисципліни

- «Психофізіологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Шпак С. Г. Рівне : НУВГП, 2023. 53 с.
10. Шпак С. Г. 07-03-150S Силабус навчальної дисципліни «Вікова фізіологія і валеологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», спеціалізації «Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Шпак С. Г. Рівне : НУВГП. 2023. 15 с.
 11. Шпак С. Г., Осіпчук А. І. Особливості розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці. «КРЕАТИВНИЙ ПРОСТІР»: електрон. наук. журн. Випуск 16. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2023. С. 74–76.
 12. Шпак С. Г., Надобенко К. М. Вікові особливості проявів тривожності в молодшому шкільному віці. Мультидисциплінарний науковий часопис «*Нотатки сучасної науки*», Випуск 13. Харків : СГ НТМ «Новий світ», 2024. 81 с. С. 27-29.
 13. Bell M., Cuevas K. Using EEG to Study Cognitive Development: Issues and Practices. *Journal of Cognition and Development*. 2012.13(3), P. 281–294.
 14. Developmental psychophysiology : theory, systems, and methods, edited by Louis A. Schmidt, Sidney J. Segalowitz, Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2008.
 15. Schmidt Louis A., Segalowitz, Sidney J. Developmental psychophysiology: theory, systems, and methods. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2008.

16. Wang J., Barstein J., Ethridge L., Mosconi M., Takarae Y., Sweeney, J. Resting state EEG abnormalities in autism spectrum disorders. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*. 2013, 5. P.1–14.

9. Інформаційні ресурси

1. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, вул. О. Борисенка, 6). URL: <http://www.lib.rv.ua/>
2. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44). URL: <http://www.cbc.rv.ua>.
3. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: <https://nuwm.edu.ua/telefonnyi-dovidnyk/item/biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії).